

תאריך עדכון: 23 באפריל 2023

שם המחלקה: המחלקה לתלמוד ותורה שבעל-פה
שם ומספר הקורס: סוגיות נבחרות בבבלי ברכות
09-869-01

שם הקורס באנגלית:
Selected Passages in Bavli Berakhot

שם המרצה: פרופ' עוזיאל פוקס

סוג הקורס: סמינריון

היקף שעות: 2 ש"ש

סמסטר: שנתי

שנת לימודים: תשפ"ד

אתר הקורס באינטרנט: lemida.biu.ac.il

א. מטרות הקורס ותוצרי למידה:

מטרת הקורס:

הקורס יעסוק בלימוד מחקרי של סוגיות התלמוד הבבלי. להכיר את השאלות המרכזיות בחקר התלמוד הבבלי – בעיקר בתחום הנוסח והעריכה. לדעת להשתמש בכלי עזר לבירור נוסחי הסוגייה. להפעיל שיקולי דעת והבנה של עדויות הנוסח השונות. להכיר את מחקר העריכה של התלמוד הבבלי. ליישם את כלי המחקר בסוגיות התלמוד.

תוכן הקורס:

התלמוד הבבלי הוא מן הספרים המרכזיים של ספרות חז"ל, והקשיים בלימודו הם מרובים. מתוך העיון בסוגיות התלמוד במסכת ברכות נעסוק בהיבטי העריכה של התלמוד הבבלי, בדרכי מסירתו ובנוסחיו השונים.

מהלך השיעורים:

הרצאה ולימוד של סוגיות התלמוד הבבלי.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

2-1	מבוא – שאלות יסוד בחקר התלמוד הבבלי		
3	המשנה – בין בבל לארץ ישראל	משנה ברכות א, א ברכות ט ע"א	בנוביץ, מאימתי, עמ' 365 – .372
4	סוגיית הפתיחה	ברכות ב ע"א	בנוביץ, מאימתי, עמ' 3 – 13.
6-5	נוסח הגאונים בסוגיית 'ובא השמש וטהר'	ברכות ב ע"א – ב ע"ב	בנוביץ, מאימתי, עמ' 17 – 32.
8-7	סתירות בין נוסח הפסוקים בתנ"ך לבין הנוסח בתלמוד	ברכות מח ע"א	פוקס, תלמודם, עמ' 235–240.
10-9	תשובת הגאונים על סתירות בין נוסח הפסוקים בתנ"ך לבין הנוסח בתלמוד	ברכות ג ע"ב – ד ע"א	סבתו, כתב יד תימני, עמ' 159 – 162; פוקס, תלמודם, עמ' 197 – .202
11	לאו בפירוש איתמר	ברכות ח ע"ב – ט ע"א	בנוביץ, מאימתי, עמ' 341 – 356; אלבק, מבוא לתלמודים, עמ' 452 – 461.
12 – 14	פיתוח סוגיה קצרה לסוגיה מפותחת	ברכות י ע"ב – יא ע"א	פוקס, מתלמוד התנאים; רובנר, אחרית דבר וראשיתו.
15	פסיקת ההלכה כב"ה	ברכות יא ע"א	סבתו, קריאת שמע.
16 – 17	נוסח ברכות התורה	ברכות יא ע"ב	בנוביץ, מאימתי, עמ' 529 – .544
18 – 19	פתח אדעתא דשיכרא	ברכות יב ע"ב	בנוביץ, מאימתי, עמ' 571 – .585
20 – 21	ברכת המלך הקדוש המלך המשפט	ברכות יב ע"ב	תבורי, חתימת ברכת המשפט; פוקס, המלך הקדוש
22 – 23	גדול כבוד הבריות – השוואת הסוגיה לסוגיות הירושלמי	ברכות יט ע"ב – כ ע"א	ברנד, גדול כבוד הבריות.
24 – 25	הדחתו של רבן גמליאל	ברכות כז ע"ב – כח ע"א	שפירא, הדחת רבן גמליאל
26 – 27	המסורת על תקנת תפילת שמונה עשרה	ברכות כח ע"ב – כט ע"א	פליישר, לקדמוניות תפילות החובה

ג. דרישות קדם:

יכולת לימוד עצמי של דף תלמוד.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

- נוכחות בשיעורים והשתתפות פעילה.
- הכנת הסוגיות.
- הצגת רפראט בכיתה בנושא שעליו ייכתב הסמינריון
- הגשת סמינריון בסוף הקורס.

ה. מרכיבי הציון הסופי

ציון על הסמינריון

ו. ביבליוגרפיה:

1. ח' אלבק, מבוא לתלמודים, ירושלים – תל אביב תשכ"ט.
2. מ' בנוביץ, תלמוד האיגוד – מאימתי קורין את שמע, ברכות פרק ראשון מן התלמוד הבבלי עם פרשנות על דרך המחקר, ירושלים תשס"ו.
3. י' ברנד, 'גדול כבוד הבריות', סידרא כא (תשס"ו) עמ' 5 – 34.
4. מ' סבתו, כתב יד תימני למסכת סנהדרין (בבלי), ירושלים תשנ"ח.
5. מ' סבתו, 'קריאת שמע של ר' ישמעאל ושל ר' אלעזר בן עזריה וההכרעה כבית הלל', סידרא כב (תשס"ז), עמ' 41 – 55.
6. ע' פוקס, 'המלך הקדוש': עיון בחתימת הברכה ובסוגיית ברכות יב ע"ב, תרביץ עה (תשס"ו), עמ' 129 – 154.
7. ע' פוקס, 'מתלמוד התנאים לתלמוד הגאונים': עיון בסוגיית ברכות יא ע"א וגלגוליה', סידרא כא (תשס"ו), עמ' 69 – 86.
8. ע' פוקס, תלמודם של גאונים, ירושלים תשע"ז.
9. ע' פליישר, 'לקדמוניות תפילות החובה בישראל', תרביץ נט (תש"ן), עמ' 397 – 441.
10. ג' רובנר, 'אחרית דבר וראשיתו': ענייני התהוות ומשמעות בסוגיה, בבלי ברכות יא ע"א, סידרא כז-כח (תשע"ג), עמ' 259 – 292.
11. ח' שפירא, 'הדחת רבן גמליאל - בין היסטוריה לאגדה', ציון סד (תשנ"ט), עמ' 5 – 38.
12. י' תבורי, 'חתימת ברכת המשפט וגלגוליה', פעמים 78 (תשנ"ט), עמ' 4–15.